

Zita néni ****Svédcsavar*****A sárga házikó**

Szombat reggel térdig erő hóra ébredünk. Amerre csak el lehet látni az ablakból, mindent fehér takaró borít. Az út felől behallatszik a hókotró csörömpölése, ahogy neki-nekiütközik a járdaszegélynek. Nincs sok értelme kimozdulni a házból. Az újság is késik ilyenkor. Körülnézek, mit lehetne tenni a lakásban. Sokat nem, legjobb lesz felkészülni a zordabb időjárásra. Reggeli után Arnold előkeresi a padláskulcsot, felmegyünk a téli cipőkért. A mi ketrecünket egyből ki lehet szűrni: amíg a többiekében példás a rend, addig nálunk tökéletes a káosz. Arnold óvatosan raskogatja kifelé a bejáratot eltorlaszoló bőröndöket. Annyit elér vele, hogy egyik lábával beléphet. Söhajtva áll neki, hogy lebontsa az előtte kartondobozokból, és különféle zacskókból tornyosuló halmazt. Egyesek nehezek, mások meg egészen könnyűek. Szépen sorba rakom mindet, lassanként megtelik velük az előtér. Egy-más után kerül elő a kilyukadt gumicsónak, a rossz IKEA-szék, a pöszléket eregető műanyag perzsaszőnyeg, és a szomszédtól kapott rojtos függöny. Az egyik doboz különösen nehéz, régi evőeszközök vannak benne. Egy zacskóban dugók és befőttesüveg fedők, a másikban üres műanyag dobozok. Mert Arnold semmit sem dob el. (Hogy mennyit kerestem a húspotyolót! És megvan a márvány sőtartó is!)

A bolhapiacra vásárolt ócska rádiót nyolc pár, különböző méretű műkorcsolya követi. – Bagóért vettem – magyarázkodik Arnold. Táskák, műanyag zacskók, és dobozok könyvekkel, cipőkkel, újságokkal és tízéves számlákkal tele. Állunk és nézzük a kócerájt. Csupa szemét, értéktelen holmi. El nem tudom képzelni, hogy ezek közül valamit még egyszerű tudnánk használni.

– Az lenne a legjobb, ha most szépen levinnénk az egészet a sárga házba – javaslom.

A sárga házikót, a parkolónk mellett, szeméttárolónak használják a környék lakói. Évek teltek el anélkül, hogy raktunk volna bele valamit. Ellenkezőleg, innen egészítettük ki lakásunk berendezését. A nyolcvanas évek jó évek voltak, és ez meglátszott a kidobott dolgok széles skáláján és minőségén. Arnold késő esti portyáiról hol egy prima állapotban levő porszívóval, székkal, polccal, hol egy ruhaakasztókkal teli papírzsákkal tért vissza. Egy alkalommal teljes konyhabútort talált. Nem volt szíve otthagyni, felcipelte a padlásra. Manci néni, ha fanyalogva is, de elfogadta. Azóta sem vett újat.

– Nem kell annyira sietni a tisztogatással! - ellenkezik a rács mögül Arnold. – Megkérdem Sanyit, hátha kell neki a rádió. A gumicsónak meg jó lesz Lacikának. Délután átviszem nekik. A szőnyeget meg semmi esetre sem dobjuk el! Mancinén a múltkor azt mondta, hogy neki akármilyen rongy megfelelne az előszobába.

– Nem várunk semmit! Meguntam, hogy állandóan gyűjtögetünk! – Nem vagyok egészen biztos abban, hogy a hétvégét tönkretevő undokságom fenyegetése többet húz a latban, mint a körülöttünk heverő kacatok birtoklása. Ha most nem cselekszünk, akkor talán soha. – A gumicsónakkal kezdjük! - mutatok a vaskos bálára. Arnold szánalmas arckifejezéssel mérlegeli a helyzetet.

– Meg kell ragasztani. – Leguggol, gondosan kitergeti. Keresi a repedést rajta.

– Kockáztatni akard valakinek az életét? Leviszed és megszabadulsz a gondtól. Indulj már! Mire visszatérsz előkészítem a következő szállítmányt!

Meglepetésemre engedelmeskedik. Vállára veszi a szőnyeget is, és nagyokat nyögve indul a lépcső felé.

Dusa Hella (Stockholm) rajza

Felpezdülve állok neki a takarításnak. Egy zacskóból előkerül a régi kabátom, és egy magas nyakú, kötött pulóver. Hogy miket viseltem az első években!/? Pedig milyen jó állapotban van. Bedugom a sarokban tornyosuló deszka halom mögé. Sietnem kell, mert már hallom Arnold lihegését a lépcsőfordulóból. Szó nélkül felkapja a rádiót és az orosz vendégkutatók ajándék nippjeit tartalmazó dobozt.

Hatodszor mássza meg a két emeletet, mire úgy-ahogy meg lehet fordulni a kettrecben. Utolsó útjára én is elkísérem. Porosan, izzadtan állunk a sárga házikó ajtajában. Elégedetten pihentetem a tekintetemet a haszontalanná vált tárgyakon. Megérték a pusztulásra, a kör bezárult, a javakból végérvényesen szemét lett. Ezentúl fogyasztani fogunk, nem teszünk többé embereket munkanélkülivé.

Másnap reggel a jól végzett munka örömevel ébredek. A nap a szomszéd ház kéményén ül, az ablaküveg sarkán jégkristályok csillognak. Arnold behozza az újságot és a kávémat. Csendben lapozgatunk, élvezzük a semmittevést. Dél felé majd bemegyünk a városba, benézünk a vasárnap is nyitva tartó boltokba. Reggeli közben eszembe jut, hogy a fehér fapapucsot azért kár volt kidobni. Jó lett volna a munkában. Szerencsére az utolsó transzporttal vittük le, ott kell lennie a halom tetején.

Állunk a sárga ház ajtajában. A fapapucsnak nyoma sincs. Első látásra hiányzik a gumicsónak, a szék, a szőnyeg és a légós doboz. Arnold boldogan vigyorog. Szemetünk kiváló minősítést kapott. Jókedve ragadós. Összekapaszkodunk, és nagyokat nevetve csúszkálunk a buszmegálló felé.

Ráklakoma

Svédországban novembertől augusztusig törvény tiltja a rák halászatot. Augusztus 3-ikán, a tilalom feloldásának napján pontban éjfélkor, országszerte megkezdődik a halászat. A zsákmányt forró vizes katlanba zúdítják. Az arasznyi rákok haláltusája egy percig tart, ami befér a humánus exterminálás fogalmába. A kaporral és Földközi-tengeri sóval fűszerezett lében az eredetileg fekete rák szép vörös lesz.

Észak Velencéjétől nyolcvan kilométerre, Gunnar nyári házában üljük életünk első ráklakomáját. Gunnar és élettársa, Karin, a ház ajtajában fogadnak. Parolázás, ölelkezés. Svenék Audija közvetlen utánunk fordul be a ház elé, előlről kezdjük a procedúrát. Utolsónak Kalle érkezik feleségével, Lottával.

Körbejárjuk Gunnar birodalmát, megdicséjük a gyepet és a simára gereblyélt homokstrandot, aztán letelepedünk a tornácon. Az infravörös hőszugárzók védelme alatt kellemes meleg van. Kávézunk, csevegünk. Sietségre nincs ok, mert a menüt fagyasztott állapotban vásároltuk. Kilós csomagokban 20-20 darab, vörösre forrázott rákocska kuporodik.

Gunnar ügyességi játékokból ötprobát szervez. A műsorban dart (nyíldobás), varpa (célbadobás vaskoronggal, ősrégi gotlandi sport) és boule (kilós vasgolyók gurítása) szerepel. A fennmaradó kettőnek nincs neve: vederbe labdákat próbálunk bedobni és műanyag karikákat hajigálunk egy földbe szúrt karóra.

Valamennyien középkorúak vagyunk, mégis gyermekes örömmel versenyzünk. Az első díj egy üveg pezsgő. Kalle hajlong, fogadja a gratulációnkat. Sötétedik, mire a lényegre térünk. Az ültetést, mert nem mindegy, hogy ki kicsodát vezet a teraszon megterített asztalhoz, Gunnar szervezi. Én Kalléba karolok, Arnoldba Lotta csimpaszkodik. Körülüljük az ovális asztalt. Rákmotívummal díszített, nyakba akasztható mellkendőt, és csúcsos, tarka fejfedőt kapunk. A terítő és a papírtányérok mintáiban nyüzsögnek a rákok, a fejünk fölött vigyorgó lampionok az éjszakai rákhalászat egyik fontos kellékét, a teliholdat idézik.

Gunnar kidugaszolja a finn vodkás üveget. Pohár a kézben, énekelünk. Száll a dal, a végén súlya van a csendnek. - Szkól! Szkól! - emeli poharát a házigazda.

A megtermett ollóst hasával felfelé fordítva a számhoz emelem, és behunyt szemmel szívni kezdem. Sós hal íze van. Szürcsölés és elismerő hűmmögés hallatszik mindenfelől. Erre iszunk egyet, azaz innánk, mert előbb énekelünk. Elő az énekesfüzettel! A negyedik ének a harmadik oldalon. Maszatos kezemmel lapozok. Mire megtalálom, vége is van a dalnak.

Vissza a pácienshez! Először a lábakat távolítom el, majd az ollókra kerül a sor. Szép, katonás rendben tányérom szélére rakom őket. Aztán lenyeselem a rák szeméit és tapogatócsápjait. Újabb szívás a felnyitott koponyán. – Finom, úgy-e? – kérdi Kalle. Mindenre elszántan bólintok. Van a ráknak agyveleje? Nincs időm töprengeni. Pohár a kézbe, megint énekelünk. Eszembe jut sir Peter Ustinov tanácsa a svédek gyakori szkólozása utóhatásainak kivédésére. „Ha nem akarsz idő előtt az asztal alá kerülni, csak az ajkaidat nedvesítsd!” Szemem sarkából Arnoldra pillantok. Kényszeredetten követi Lotta példáját, a rák felnyitott potrohából szüröcsöl.

A kemény páncél belső falán lerakódott sárgás valamit, a rákvajat pirítós kenyérré kenjük, vékony szelet sajtot helyezünk rá. Kalle jószívú gyerek, elmagyarázza, hogy a belsőségeket nem mindenki szereti, egyesek szerint nem tanácsos fogyasztani. Nem valami gusztusos, grízkonzisztenciájú, sárga nyálkával bevont massa. Így aztán átugorjuk. Szkól! Énekelünk. Szkól!

A tulajdonképpeni célhoz, a farkhoz érünk. Óvatosan felbontjuk. Rózsaszínű izom tárul elénk, a legfinomabb falat. A közepen húzódo, feketés színű végebet kihúzzuk, a húst bekapjuk! Várom, hogy a kapron kívül valami más ízt is érzek. Talán-talán. Erre megint inni kell! Ezúttal sört, hadd úszkáljon a rák koma. Gunnar nagy zsákba gyűjti a maradékot. A tányérom úgy néz ki, mintha bomba csapott volna bele. Kalle tányérján katonás rendben sorakoznak a rákpáncélok. Az ollókat megtartjuk, fészegetjük, tördeljük, szopogatjuk. Kutatunk hús után. Minden csupa maszat. Sok hűhó, szinte semmiért.

Befejezésnek Karin lazactortát szolgál fel. Lazul a fegyelem, mindenki nyalogatja a szája szélét. Kávét is kapunk, aztán táncolunk. Elmúlt éjjel, amikor Gunnar bejelenti, hogy a szauna hőmérséklete éppen megfelelő. Kuksolunk a fapadokon, a hőmérő nyolcvanöt fokot mutat. Tízpercenként a tengerből rohadtul hideg vízbe vetjük magunkat, majd visszabaktatunk a melegbe. Harmadszor ismétljük meg, amikor Gunnar takarodót fúj. Hajnali két óra, ruhátlanul álldogálok a mólón. Nem érzem az esőt, nem fázom. A vendégházban alszunk.

Félálomban eszembe jut megkérdezni Arnoldot a rákbelekről szerzett tapasztalatairól. Hangosan horkant, pislog az éjjeli lámpa fényétől. Mondom neki, hogy Kalle szerint rosszulletet is okozhat. Felül, kimeredt szemmel tapogatja gyomra tájékát.

Reggel madáracsicsérgésre ébredek. Arnold felpolcolva kuporog az ágyon.

- Kávét! Reggelit! - eresztem ki a hangom.

Sibboleth

Arnold születésnapjára anyósomékon kívül Laciék, Manczi néni és Sanyi hivatalosak. Mint mindig, anyósomékok érkeznek elsőnek. Apósom megölel, megcsókol, mindkét oldalról a szűrős bajuszával, parolázik Arnolddal, aztán bevonulunk a szobába. Utolsónak Sanyi érkezik. Az anyukáját nógatja a nyitott ajtóból. - Jövök már, jövök... – leheli maradék erejét összeszedve, Manczi néni. – Magas nekem ez a két emelet. Szervusztok drágáim! – jelenik meg a látómezőnkben. Kisarnold átveszi a virágcserepet sejtető csomagot, Arnold lesegíti róla a prémgalléros télikabátot. Manczi néni, a terhektől megszabadulva, függőlegesen a gyülekezet középpontjába libeg.

– Milyen jól néz ki, Mancika! – kurjant apósom. – És milyen elegáns!

Ajaj! Úgy látszik, még mindig neheztel Manczi nénire. Amikor apósom dicsér valakit, az olyan, mint amikor a kutya abbahagyja a farka csóválását.

– Óh, dehogya, dehogya András! Húsz éves ruhámból vágtam le, most blúznak viselem. Hanem, tudod drágám – fordul Manczi néni anyósomhoz – olyan szomorú vagyok! Nézd, nincs egyetlen fehér hajszálam sem. Pedig ebben a korban már jobban állna nekem az ősz haj – igazgatja aranyzóke fűrtjeit.

– Persze, hogy nincs, hiszen fested – mormogja anyósom, kinek rendezetlen haját unom már emlegetni Arnoldnak.

– Hogy is gondolhatsz ilyet! – csap át védekezésbe Manczi néni. Felém fordul. – Így mindenki svédnek néz engem. Nem is értem, hogy mások miért panaszkodnak, hogy nem veszik emberszámba őket. A múltkor megszólított egy idősebb úriember a buszmegállóban. Megértettem, mit kérdezett, csak nem jutott eszembe svédül, hogy mit válaszoljak. Mondtam is Sanyikámnak, hogy szőkén könnyebben találna barátnőt magának. - Körbe néz, bátorítást vár. Kisarnold nem képzelődött, amikor Sanyi haját hol világos vörösnek, hol pedig a sárgának vélte.

– Azt hiszed, azzal, hogy szőke vagy, megoldottad a problémát!? – legyint Sanyi. – A múltkor egy rogyant alkisz – ahogy itt a szeszesekeket becézik – tüzet kért tőlem. Nincs, vettem oda és már mentem is volna tovább. „Honnan jöttél?”, nyitotta résnyire a szemeit. Tíz éve beszélem ezt a nyelvet, erre egyetlen szavammal elárulom azt, hogy idegen vagyok!

– Hát akkor mit szóljanak a lengyelek és a csehek, akik képtelenek az ö és az ü hangot kiejteni - vigasztalja Arnold. – Szerencse, hogy ezt ők maguk nem hallják. De azért éppen úgy sziszegnek és sóhajtoznak beszéd közben, mint a svédek.

– Engem az bosszant, hogy amit ma megtanulok, az másnapra kifut a fejemből! - szól közbe Mancika néni. – Pedig tegnap tízszer is elmondtam magamban, hogy, na ... Mi is volt az a szó, Sanyikám? – Sanyi nem hallja, éppen a teraszajtót csukja be maga után. Nem akarja a bagófüsttel rontani a szoba levegőjét.

– Ami azt illeti Mancika, felnőtt korban szinte lehetetlenség új nyelvet megtanulni - kapcsolódik apósom a beszélgetésbe. – Olvasni, a rádiót és a tévét megérteni, azt igen. De helyesen beszélni ... Emlékszem, a nyelvtanfolyamon a tanárnő azt tanította, hogy az y hangot úgy produkáljuk, hogy i-re nyitott szájjal ü-t ejtünk. Vagy fordítva? – bizonytalanodik el.

Dusa Hella (Stockholm) rajza

– És azok a harákoló hangok, amelyeket csakis az anyatejjel lehet beszívni. – Laci megkocogtatja a jégkockát a poharában. – Persze, ez nemcsak a svéd nyelvre érvényes. Holland barátom szerint erre azért volt szükség, hogy a háború alatt a német kémeket leleplezzék. Schipol, Sripol, Khrrripol, vagy, hogy a fenébe ejtik ki Amsterdam repülőterét?

– A nyelv arra való, hogy megkülönböztesse az egyik népcsoportot a másiktól. Ha tudni akarjátok, már az Ótestamentumban, pontosabban a Bírák könyvében szó esik erről. – Apósom élvezi a feléje irányuló figyelmet. – Történt ugyanis, hogy a gileádbeliek súlyos vereséget mértek az efrimitákra. A kor szokásának megfelelően az efrimitákra a szisztematikus kardélre hányás várt, ezért megpróbálták elvegyülni az országukat elfoglalók között. Ez egy darabig működött is, amíg az ellenőrzéssel megbízott gileádbeli férfiak azt nem kérték tőlük, hogy mondják azt, hogy „sibboleth!” Negyvenkétezer efrimita – és velük együtt sok pösze gileádbeli szibboleth-et mondott, mivel képtelen volt az s-t kimondani, ezzel mintegy aláírva a saját halálos ítéletét.

– Egy elkötelezett nyelvvédőnek is be kell látnia, hogy ez egy kicsit erős büntetése a rossz kiejtésnek – emeli a poharát Arnold.

– Ha úgy gondoljátok, hogy ezzel megoldottátok a világ problémáit, akkor talán asztalhoz ülhetnénk – szakítom félbe a beszélgetést. Nem kell kétszer szólnom, azonnal pattannak. Körülüljük az asztalt, közepén az aranysárga, gőzölgő halmokkal teli tál. Arnold körbekínálja a fokhagymás mártást, apósom a dugóhúzóval ismerkedik. Sanyi pedánsan az ölébe teríti a szalvétát, a fokhagymát udvariasan visszautasítja. Munkahelyén kollegái napok múlva is képesek megérezni rajta a „bevándorló-szagot”.

– Hadd, szívják! – legyint Laci. – Engem aztán igazán nem érdekel, hogy mit gondolnak rólam.

– Tévedsz, nagyon is fontos az, hogy átvegyük a szokásaikat. Nem szabad kiünnünk a tömegből – vörösödik el Sanyi. – Miért, te még nem gondoltál arra, hogy megtanulsz egy svéd verset, és társaságban idézel belőle? Mennyire más-képp néznének rád!

– Mint az éneklő kutyára! – bólint komolyságot erőltetve Arnold.

Magdiból kirobban az orgasztikus kacagás, Laci megpróbál nyelni, addig is a térdét csapkodja. Apósom a szemét törölgeti, aztán nekifog, hogy Mancsi néninek elmagyarázza a történetet. Ragados a példa. Sanyi először csak a fejét ingatja,

aztán ő is velünk együtt röhög.

Lehet, hogy ezentúl hajfestés helyett megelégszik a szőkítő samponnal.

-: (

*Válogatás a szerző azonos című, a világhálón megjelent <http://www.mek.iif.hu/porta/szint/human/szepirod/modern/zitaneni/svedcsav/html/index.htm> könyvéből.

** Zita néni kilétét a szerző kívánságára nem fedjük fel. A Stockholmban élő szerző egy középkorú hölgy szemével mutatja be a skandináv élet furcsaságait, a magyar és svéd kultúra koccanásait.

Benczédi Ilona: Kutyasétáltatás